

Ommen 70 jaar geleden bevrijd door de Canadezen

OMMEN - Het is woensdag 11 april 1945 als Ommen na vijf jaar Duitse bezetting wordt bevrijd. De bevrijdingstocht door het Canadese leger komt uit zuidelijke richting. Al eerder zijn Vriezenveen en Nijverdalen bevrijd. Op 6 april 1945 passeren de soldaten van de Manitoba Draagoons de grens tussen Den Ham en Ommen bij de Groene Jager. De brug over de Regge in de buurtschap Nieuwebrug is opgeblazen en Eerde wordt bereikt via de brug over de Regge in Archem, die door de Duitsers vergeten is. Terwijl de bevrijding voor Ommen in zicht is sneuvelen twee Canadese soldaten. Op 6 april 1945 worden luitenant George Thomas Wilson en trooper Gerald Wilfred Soanes door een vijandelijke Panzerfaust dodelijk getroffen terwijl ze met hun Staghound - een gepantserde verkenningswagen - op de Stationsweg in Ommen polshoogte komen nemen. Beiden maken deel uit van de XII Manitoba Draagoons. Dit Canadese Cavalerie Verkennings Regiment, was in velen delen van het vasteland van Europa zeer actief.

Om de Duitsers verder te verjagen worden op 10 april 1945 tussen Lemele en Archem de geweelopen van het Canadese leger op Ommen gericht. Een batterijgeschut van de artillerie zorgt voor een oorverdovend lawaai en enorme beschieting. Verzet is er niet meer want het Duitse leger is al op de vlucht geslagen. Vervolgens trekt de hoofdmacht van het Canadese leger de "Black Watch" richting Ommen. Een bulldozer en tanks trekken mee op. De eerste om opgeblazen bommen op te ruimen en de tanks om zonnodig vuursteun te geven. Door de geringe schade aan de Vechtbrug kost het vervolgens de Canadese patrouille weinig moeite om Ommen binnen te komen. Het is nog vroeg in de morgen als op 11 april 1945 als eerste de stad Ommen veilig en vrij van de vijand wordt verklaard. De andere compagnieën trekken ook meteen de brug over en slaan links af om de linker flank van de opmars naar het noorden te dekken en nemen positie in de buurtschap Varsen. Na vijf jaar onderdrukking wordt door de Ommenaren voor het eerst weer de Nederlandse driekleur voor de dag gehaald en wapperen op het gemeentehuis en bij andere gebouwen: Ommen is bevrijd!

De bevrijding van Ommen zorgt ook voor verdriet bij een tweetal Ommer families. Bij de voorafgaande beschieting de stad komen Johannes Makkinga en Herman van Aalderen om het leven.

De bevrijding van Ommen in chronologische volgorde:

6 april 1945

Op vrijdag 6 april 1945 wordt om ongeveer 11.30 uur het grondgebied van de gemeente Ommen bereikt door Canadese troepen. Dat is bij de Groene Jager (Den Ham) aan de Hammerweg. Verkenningsvoertuigen van het "Manitoba Regiment" rijden vanaf Den Ham in de richting Ommen. In die omgeving wordt een Staghound door een Duitse Panzerfaust getroffen. Het voertuig raakt onbruikbaar, maar de inzittenden blijven ongedeerd. De gevechtsrapporten geven vervolgens verschillende vuurcontacten met Duitsers weer. Om ongeveer 15.55 uur wordt een zware

ontploffing gehoord. De brug bij Nieuwebrug is opgeblazen. De verkenners krijgen de opdracht door te rijden in noordelijke richting, naar de Vechtbrug en Ommen. De gevechtsrapporten verwijzen vervolgens naar een vuurgevecht in de omgeving van de Beerzerweg (met de huidige Schammelte) in Zeesse om ongeveer 16.04 uur. Om 16.57, 17.00 en 17.04 uur is er weer radiocontact met het hoofdkwartier. Het resultaat van de verkenningen wordt gerapporteerd. Om 18.30 en 18.45 uur worden er twee zware explosies gehoord. Kennelijk was dit het opblazen van de brug over de Regge bij Laarbrug. Om 19.11 uur wordt gerapporteerd dat één van de verkenningswagens is vernietigd door een Panzerfaust. Drie inzittenden raakten gewond en zijn krijgsgevangen gemaakt. Twee inzittenden, de 24-jarige George Thomas Wilson en de 22-jarige Gerald Wilfred Soanes, overleefden de aanval niet. De andere verkenningswagens trekken zich terug naar de omgeving van Den Ham. Als gevolg van het uitschakelen van de verkenningswagen, is Hotel Paping in brand geraakt. Wie of wat het hotel in brand heeft doen raken is niet zeker. Naar verluidt heeft de Duitse schutter tussen de panden van Hotel Paping en bakkerij Hengelaar aan de Stationsweg gestaan. Of dit een reden was voor de Canadezen om die gebouwen onder vuur te nemen, is niet zeker.

10 april 1945

Het is 10 april 1945. Volgens inlichtingen zouden zich in Ommen nog zo'n 400-500 Duitsers ophouden. Aangenomen wordt dat Canadees militair overste Thomson in deze fase van de oorlog zijn troepen geen onnodig risico wilde laten lopen. Hij gebruikte daarom zo veel mogelijk artillerie- en mortiervuur om de weerstand van Duitsers te breken en slachtoffers aan Canadese zijde te beperken. Aan het eind van de dag op 10 april worden ingegraven Duitsers in de buurt van de spoorlijn vastgesteld. Daarom geeft Thomson opdracht om de stad Ommen onder vuur te nemen. Zijn superieuren geven de 6e Canadese Infanteriebrigade opdracht om in het spoor van de 1e Poolse Pantserdivisie rechts om Ommen heen te trekken in de richting van Balkbrug. Op 8 april is Balkbrug al bevrijd door een Poolse afdeling van het Canadese leger. Op hun weg richting Ommen worden door de schermutselingen met de Duitsers drie boerderijen in Witharen getroffen die volledig afbranden: van de families van Lenthe, Bakker en Slijkhuis. De aanval van de Polen wordt door de Duitse verdediging afgeweerd.

In Ommen zelf hebben de Duitsers alle nog aanwezige munitie zoals bommen en dynamietstaven bij en onder de Vechtbrug aangebracht. Een explosie zou een groot deel van Ommen kunnen verwoesten. Bewoners uit de binnenstad hebben elders onderdak gezocht vanwege het ontploffingsgevaar van de brug. Die blijft uit. Wel valt er een regen van granaatvuur boven Ommen. De geweerlopen van de Canadese tanks die bij Lemele staan opgesteld zijn op Ommen gericht. Om 23.00 uur worden tal van huizen beschadigd. Ook de woningen van de families van Alderen aan de Hamsgoren en Makkinga aan de Middenstraat. De beschieting heeft droevige gevolgen. Johannes Makkinga (35) wordt dodelijk getroffen. Het andere slachtoffer, de 35-jarige Herman van Alderen overlijdt de volgende morgen 11 april 1945, om 11 uur. Voor deze families wordt de Bevrijdingsdag geen dag van vreugde.

11 april 1945

Generaal Megill beveelt voor de vroege morgen van 11 april 1945 een gefaseerde aanval op Ommen. Een patrouille van de "C" Compagnie van de Black Watch

rapporteert dat de Vechtbrug wel beschadigd is met in het midden van de brug slechts een gat van ruim een meter.

Door de geringe schade aan de Vechtbrug kost het vervolgens de Canadese patrouille weinig moeite om Ommen binnen te komen. Het verzet is niet meer dan twee Duitse soldaten op de fiets. De rest van het Duitse leger is dan al op de vlucht geslagen. Vervolgens trekt de hoofdmacht van het Canadese leger de "Black Watch" richting Ommen. Een bulldozer en tanks trokken mee op. De eerste om opgeblazen bomen op te ruimen en de tanks om zonodig vuursteun te geven. Het is nog vroeg in de morgen als op woensdag 11 april 1945 als eerste de stad Ommen veilig en vrij van de vijand wordt verklaard. De andere compagnieën trekken ook meteen de brug over en slaan links af om de linker flank van de opmars naar het noorden te dekken en nemen positie in de buurtschap Varsen. Na vijf jaar onderdrukking wordt door de Ommenaren voor het eerst weer de Nederlandse driekleur voor de dag gehaald en wapperen die onder andere op het gemeentehuis en bij andere gebouwen: Ommen is bevrijd!

Transcriptie van het oorlogsdagboek van het 1e Bataljon van het Regiment Black Watch:

"Ommen

woensdag 11 april 1945

Weer: helder en warm. Bij zonsopgang ging een patrouille van C-compagnie naar voren

om de brug waarover men in de stad kwam te inspecteren. Men kwam tot de conclusie dat het een kleine moeite was om infanterie over de brug te krijgen, omdat er maar een gat van ruim een meter in

het brugdek zat. De patrouille ging verder de stad in en kwam twee Duitsers op fietsen tegen. Ze schoten op hen. De patrouille ging vervolgens terug en rapporteerde hun bevindingen. De commandant, overste Thomson, liet de C-compagnie verder trekken. Een bulldozer en tanks trokken mee op. De eerste om omgevallen bomen (coördinaten 107360) naar het water op te ruimen. De tanks om in positie te zijn om zo nodig vuursteun te geven. C-compagnie had alleen een sterke patrouille nodig in de stad. Als eerste werd de stad veilig en vrij van de vijand verklaard. De andere compagnieën trokken meteen ook de brug over en sloegen linksaf om de linker flank van de opmars naar het noorden te dekken. Zij namen posities in, in de omgeving van Varsen, vierkant 0836. De mannen namen posities in en streken daar neer voor de rest van de dag om alles schoon te maken en te rusten. Omgeving Varsen

donderdag 12 april 1945

Weer: bewolkt en zacht.

Vanaf het moment dat er gerapporteerd is over vijandelijke activiteit in het dorp Oudleusen, zijn er zijn er deze morgen plannen gemaakt voor een aanval op dat dorp. De konden de tanks zich weer aansluiten bij de oprukkende troepen. De brug over dit tweede kanaal was eveneens vernield en de voortgang werd gestaakt op de zuidelijke oever.

Carriers van de Special Company, onder aanvoering van Luitenant R.F. Bartlett, verkenden ondertussen de bossen in het kwadrant 08-34 en trof geen vijanden aan. B-Compagnie stak het kanaal over op dezelfde wijze als de voorgaande keren. A-Compagnie vond een voetbrug ongeveer 350 meter van de hoofdweg vandaan. Kapitein T.J. Larkin van het antitank peloton deed een verkenning en was zo

gelukkig om een brug, coördinaten 128313, te vinden, die voldoende sterk was om de voertuigen van het bataljon te kunnen dragen. De oversteek was om 19.45 uur volbracht en we hadden juist de kruising op 138315 uitgevoerd, toen eenheden van het 8e Verkenningsregiment contact maakten met eenheden van de Poolse 1e Pantser Divisie. C-Compagnie trok verder en stuitte op sluipschutters langs de spoorbaan dichtbij Ommen. Ze riepen ondersteuningsvuur van mortieren en van twee batterijen veldartillerie. Het vuur was erg nauwkeurig en belandde op en nabij de loopgraven van de vijand. Een "hate stonk" werd op de plaats zelf gelegd. Brigade-generaal W.J. Megill, commandant van de 5e Infanterie Brigade, besliste dat het bataljon tot de volgende morgen halt moest houden. Er werden patrouilles langs de rivier gestuurd om de vijandelijke sterkte vast te stellen. Verder werden er in de hele omgeving patrouilles uitgestuurd. Er werd een luide explosie gehoord, dat werd geïnterpreteerd als het opblazen van de brug die naar de stad leidde. 's Avonds beschoot de vijand onze stellingen met mortieren, maar de schade bleef beperkt tot een kapotte telefoonlijn. De bedoeling is om de plaats van vijanden te zuiveren en de wegblokkade daar op te ruimen.

De A-Compagnie, onder aanvoering van Kapitein M.M. Brandley, kreeg de opdracht dit klusje op te knappen. Hij kreeg ondersteuning van een stuk zelfrijdend geschut en van onze 3 inchmortieren. Om 13.45 uur vertrokken onze mannen en maakten om iets na 15.00 uur contact met de vijand. De plaats was snel gezuiverd en de compagnie keerde terug met achttien krijgsgevangenen.

Aan onze kant hadden we enkele verliezen. In de namiddag kwam iemand van de inlichtingendienst van de Nederlandse ondergrondse vanuit Zwolle door de linies naar ons toe. Zijn informatie was zo belangrijk, dat hij meteen naar het hoofdkwartier van de brigade werd gebracht. Kapitein S.E. Griffin, de inlichtingen officier van de brigade, ondervroeg hem. Vervolgens werd deze man meteen naar het hoofdkwartier van de 2e Infanterie Divisie overgebracht. Om ongeveer 17.00 uur hadden we het bericht ontvangen, dat we niet verder zouden trekken. Om 20.00 uur was er een "Huddle Green" (overleg op brigade niveau). We vertrekken meteen in de richting van Hoogeveen om daar een vijandelijke aanval vanuit het westen tegen te houden. Op het moment dat de colonne was geformeerd om te gaan rijden, kwam er een burger naar ons toe om te vertellen dat er vanuit het westen een groep Duitsers onze richting op kwam. Deze informatie werd aan de brigade doorgegeven, zodat de A-Compagnie de opdracht kreeg op onze positie achter te blijven. Om 21.30 uur kregen we de opdracht om de A-Compagnie weer bij ons terug te halen. Zij moesten contact maken met de carriers van het Regiment de Maisonneuve, die onze posities bij Ommen zouden overnemen. Vervoer voor deze A-Compagnie was er niet meteen en ze kregen de opdracht op de kruising Ommen te wachten. De A-Compagnie heeft geen contact gemaakt met de eenheden van het Regiment de Maisonneuve, omdat zij een andere weg hadden genomen. Van de vijand hebben zij ook niets waargenomen. De nacht was erg donker en zonder maanlicht. Na het vertrek om 21.45 uur werd er toch goede vooruitgang geboekt."

Foto's: (archief HKO)

Een Canadese tank op de Vechtbrug

Een tank op de Voorbrug, achter fotozaak Terra

Canadese bevrijders bij de school aan het Vrijthof

De vernielde Staghound bij bakker Hengelaar aan de Stationsweg

De brug over de Regge bij Nieuwebrug was opgeblazen. Hier wordt gebruik gemaakt van een zogeheten baileybrug